

Grundlagsutskottets betänkande N:o 1 med anledning av Regeringens proposition angående lag om självstyrelse för Åland.

Riksdagen har den 3 sistlidne februari till Grundlagsutskottets förberedande behandling remitterat Regeringens proposition N:o 73 angående lag om självstyrelse för Åland. Emedan Utskottet vid 1919 års lagtima riksdag icke hunnit slutbehandla denna proposition, har Utskottet nu fortsatt dess behandling och slutfört ärendets beredning.

Utskottet har omfattat den i Regeringens proposition uttalade uppfattningen, att en lag om självstyrelse för Åland nu bör stiftas oberoende av organisationen av självstyrelseområden, större än kommuner, i övriga delar av riket. Utskottet hyser likaledes den uppfattning, att landskapet Åland bör medgivas en så vidsträckt och fullständigt garanterad självstyrelse som möjligt. Utskottet har i huvudsak godkänt Regeringens proposition, men har dock däri infört några ändringsförslag.

5 §.

Utskottet har funnit ändamålsenligt föreslå, att med avseende å den rösträtt, som skall tillämpas vid val av medlemmar i Ålands landsting, måtte stadgas, att valrätten skall vara densamma som annorstädes i riket är gällande med avseende å kommunala val.

Emedan lagförslagets 12 § innehåller bestämmelser om stiftande av landskapslagar, har 2 mom. 5 § såsom obehövt uteslutits.

7 § (7 o. 8 §).

Av formella skäl har Utskottet föreslagit, att propositionens 7 och 8 §§ skulle sammanslås samt sistnämnda paragrafs andra mening, vederbörligen ändrad, överföras till 12 § såsom andra moment.

9 § (10 §).

Utskottet är av den mening, att lagstiftningen angående expropriation bör förbehållas republikens lagstiftningsorgan, med undantag av lagstiftningen rörande expropriation för landskapet Ålands behov mot full ersättning; likaså har Utskottet ansett det vara av vikt, att arbetarförsäkrings- och skyddslagstiftningen, som man i allmänhet även i olika riken strävar till att förenhetliga, förbehålles republikens lagstiftningsorgan. Härav föranledda ändringar har Utskottet föreslagit i 9 §. Enligt Utskottets mening är det ändamålsenligt att överföra 1 mom. 9 §, som innehåller bestämmelser om att rikets nuvarande lagar förbli gällande i landskapet Åland, till början av 10 §, emedan denna bestämmelse är av betydelse med avseende å de lagstiftningssområden, vilka icke förbehållits republikens lagstiftningsorgan, men icke med avseende å dem, om vilka stadgas i 9 §.

10 § (11 §).

Utskottet har funnit nödigt i denna paragraf intaga ett stadgande därom, att jämväl de i 27 och 29 §§ omförmälda lagarna träda i kraft utan Ålands landstings bifall.

11 § (12 §).

På det att onödigt dröjsmål vid stiftandet av förordningar rörande landskapet Åland måtte undvikas, borde enligt Utskottets mening landskapsnämnden endast beredas tillfälle att i ärendet avgiva utlåtande före utfärdandet av sådana förordningar.

12 § (13 §).

Utskottet anser, att landskapslagstiftningen i dess helhet borde göras beroende endast av landskapets eget lagstiftningsorgans, landstingets beslut, utan att med avseende å den skulle erfordras stadfästelse av republikens president. Dock borde republikens president äga rätt att förordna, att landstingets beslut, som överskridit landstingets befogenhet, skall förfalla, ävensom samma rätt jämväl i det fall, att han finner beslutet vara stridande mot rikets allmänna intresse. I vartdera fallet borde dock republikens president fatta sitt beslut inom tre månader från det under rättelse om lagens antagande delgivits honom. Landstingets beslut skulle träda i kraft efter nämnda tre månader, om presidenten icke använt sig av sin ovanangivna befogenhet, eller tidigare, om presidenten därförinnan tillkännagivit, att han icke ärnar använda sin vetorätt. Med beaktande av dessa synpunkter har Utskottet föreslagit ändring av 12 §.

13 § (14 §).

För att Ålands landsting för sin del måtte kunna inverka på rikets allmänna lagstiftning, som rör jämväl Åland, borde landstinget enligt Utskottets mening tillerkännas rätt att godkänna initiativ för att överlämnas till riksdagen. Utskottet har i denna paragraf föreslagit ett stadgande därom, att dessa initiativ skulle genom landskapsnämnden insändas till riksdagen och att om dem i övrigt skulle gälla, vad i lantdagsordningen är stadgat rörande motioner och petitionsförslag. Paragrafen innehåller, sålunda omformulerad, ändring av gällande lantdagsordning.

17 § (18 §).

Denna paragrafs 4 mom. har Utskottet formulerat sålunda, att därur tydligt framgår, att förvaltningen i fråga om ordningens upprätthållande på Åland i allmänhet icke åligger statens myndigheter, utan endast såvitt den berör statens säkerhet. Den lydelse 7 mom. har i regeringens proposition kan giva anledning till den uppfattningen, att man därmed ville berättiga staten att under sin omedelbara förvaltning övertaga privata kommunikationer. För undvikande av en sådan missuppfattning har det befunnits nödigt att förtydliga stadgandet.

18 § (19 §).

Utskottet finner nödigt förtydliga paragrafens stadgande i den riktning, att å rikets allmänna förvaltning ankommande uppgifter kunna överföras på landskapsförvaltningen och å landskapsförvaltningen ankommande uppgifter till republikens allmänna förvaltning antingen för viss tid eller tillsvidare.

22 § (23 §).

Paragrafens 1 och 2 moment kunna enligt Utskottets mening lämpligen sammanslås. Början av 3 momentet, som berör dubbel beskattning, är enligt Utskottets mening otydlig, varför dess uteslutande föreslås.

26 § (27 §).

Ordförande i den delegation, som har att fastställa det bidrag, vilket ur statsmedel möjligen komme att beviljas för Ålands självstyrelses behov, borde enligt Utskottets mening vara landshövdingen på Åland, som bättre än finansministern kan känna landskapets förhållanden. Emedan delegationens beslut för att bliva gällande krävde stadfästelse av republikens president, vore rikets intressen redan därigenom tryggade.

29 § (30 §).

Utskottet har godkänt det i regeringens proposition ingående stadgandet därom, att myndigheternas ämbetsspråk i landskapet Åland skall vara svenska, varigenom de svenskspråkigas intresse bleve fullt säkerställt. Vidkommande finsktalande sakägares rätt att i egen sak, som av myndighet handlägges, använda sitt eget språk samt på detta språk utfå expedition, borde den enligt Utskottets mening lämpligast lämnas beroende av den allmänna språklag, som snart skall stiftas, för att ordnas enligt samma grunder, som komme att vara gällande i övriga delar av riket med avseende å språkliga minoriteter. I den form, vari Utskottet godkänt paragrafen, gälla dess bestämmelser såväl statens som landskapets myndigheter.

31 § (32 §).

Enligt Utskottets mening borde av varje person, som utnämnes till statens tjänst i landskapet Åland fordras, att han fullständigt behärskar svenska språket såväl i tal som skrift.

35 § (36 §).

Utskottet anser, att meningsskiljaktigheter angående landshövdingens, landstingets eller landskapsnämndens befogenheter lämpligast skulle överlämnas till högsta domstolens och icke högsta förvaltningsdomstolens avgörande.

36 § (37 §).

För att fullständigt och oomtvistligt genom denna lag trygga Ålands självstyrelse, har Utskottet ansett sig kunna beträffande ordningen för dess ändrande föreslå ett sådant stadgande, att ändring kan ske endast

med landstingets bifall och i den ordning, som i grundlag är stadgad.

37 § (38 §).

Utskottet har ansett nödigt att i denna paragraf även stadgas, att jämväl efter det förevarande lag trätt i kraft, inbyggarnas i landskapet Åland rätt att deltaga i val av republikens president icke undergår ändring.

Särskilda andra av Utskottet föreslagna ändringar äro av formell natur. Sålunda har Utskottet utbytt ordet "län" mot ordet "landskap" samt ställvis ordet "republik" mot ordet "rike" ävensom ordet "självstyrelse" mot ordet "landskapsförvaltning".

De ändringar Utskottet föreslagit i lagen angående bringande i verkställighet av lagen om självstyrelse för Åland härleda sig av de ändringsförslag Utskottet gjort i själva lagen, förutom 2 punkten 2 §, där i stället för "republikens president" införts "landshövdingen". Utskottet hyser nämligen den åsikt, att landshövdingen borde sammankalla landstinget till dess första sammanträde.

Med stöd av vad ovan anförts, får Utskottet vördsamt föreslå,

att Riksdagen i den ordning, som i 60 § av lantdagsordningen stadgas, måtte antaga den i Regeringens proposition ingående lagen så lydande:

L A G

om självstyrelse för Åland.

I enlighet med Riksdagens beslut, tillkommet i den ordning 60 § i lantdagsordningen av den 20 juli 1906 föreskriver, stadgas härmed som följer:

I. Allmänna stadganden.

1 §.

Landskapet Åland, som omfattar det nuvarande Ålands län, skall tillkomma självstyrelse, såsom i denna lag stadgas.

2 §.

Landskapet Ålands befolkning företrädes i ärenden, som höra till dess självstyrelse, av landstinget. Till befolkningen hänföras de, vilka äro mantalsskrivna i någon av landskapets kommuner.

3 §.

Landskapsförvaltningen omhänderhaves av en landskapsnämnd, som av landstinget tillsättes. Dess ordförande är lantrådet, som utnämnes av republikens president bland tre av landstinget på förslag uppförda personer.

4 §.

(Utesl.) Regeringen företrädes i landskapet Åland av landshövdingen, som utnämnes av republikens president. Han omhänderhar ock, jämte statens centrala myndigheter, såsom därom särskilt stadgas, de till rikets allmänna förvaltning hörande åligganden inom landskapet Åland.

II. Lagstiftningen.

5 §.

Landstingets medlemmar skola väljas genom omedelbara, proportionella och hemliga val, och skall rösträtten vid dessa val vara densamma som an-
norstädes i riket är gällande med avseende å kommunala val. Närmare bestämmelser angående valen utfärdas genom landskapslag.

(Utesl.)

6 §.

Landstinget sammankommer årligen till lagtima möte. Landshövdingen sammankallar landstinget till urtima möte samt äger, med begivande av republikens president, upplösa landstinget och förordna om verkställande av nya val.

7 § (7 och 8 §§).

Landshövdingen eller annan person, som republikens president därtill förordnar, öppnar och avslutar landstinget samt överlämnar till tinget presidentens framställningar och meddelanden. (Utesl.)

8 § (9 §).

Övriga bestämmelser om landstingets organisation och åligganden utfärdas genom landskapslag.

9 § (10 §).

(Utesl.)

Rikets lagstiftande organ tillkommer uteslutande rätt till lagstiftning i ärenden angående stiftande, ändring, förklaring eller upphävande av grundlag ävensom rörande angelägenheter, om vilka beslut enligt regeringsformen icke kan fattas annat än med riksdagens samtycke.

Lag samma vare om antagande av allmän lag eller utfärdande av förordning, då ärendet rör:

1) närmare bestämmelser angående medborgares i Finland rätt att vistas i eget land, att här fritt välja boningsort och att färdas från en ort till en annan; den i regeringsformens 8, 9 och 83 §§ förutsatta lagstiftning; yttrande-, församlings- och föreningsfrihetens utövning; förutsättningarna för och verkställande av husrannsakan; undantag från okränkbarheten av brev-, telegraf- och telefonhemligheten; sådana inskränkningar i finska medborgares allmänna rättigheter, som under krigstid eller uppror samt med avseende å personer i krigstjänst även annars äro nödvändiga; (utesl.) rätt till expropriation av egendom, med undantag av lagstiftning rörande expropriation för landskapet Ålands behov mot full ersättning;

2) flaggan och riksvapnet;

3) republikens förhållande till utländska makter; medborgares i annat land antagande till medborgare i Finland; pass, inflyttning till landet, utlännings övertvakande samt brottslingars utlämnande;

4) (utesl.) försvarsväsendet;

5) skatter och avgifter, vilka skola i riket allmänneligen utgöras, med

de i 21 § nämnda undantag;

6) grunderna för undervisningsväsendet;

7) familje-, arvs- och förmyndarskapsrätt; handels-, växel- och sjörätt; grunderna för rättighet till utövning av yrken samt jordbruket och övriga näringar; annan privaträtt; alkohollagstiftningen; arbetarförsäkrings- och -skyddslagstiftningen; handelsregister; skiftesväsendet; strafflag; lag om rättegångsväsendet och processlag, verkställighet av domar och straff, lösdrivares behandling; (utesl.) allmän benådning;

8) landets allmänna statistik; mantals- och övriga allmänna befolkningsländer; emigration; det allmänna övervakandet av hälsovården samt bekämpandet av epidemier och andra smittosamma sjukdomar;

9) statens ämbetsverk och allmänna inrättningsorganisation och verksamhet; ordningen för anställande i samt kompetensvillkoren för befordran till statstjänst ävensom statstjänstemännens rättigheter och skyldigheter;

10) sjöfart, lots- och fyrväsendet; lufttrafiken; järnvägsväsendet; tullar och tullväsendet samt tullens och handels enhetliga ordnande; varuutbytets frihet; penningväsendet samt sedelutgivningsrätten; mått, mål och vikt; post-, telegraf- och telefonväsendet; (utesl.) vården om statsverkets egendom;

11) område, som är reglerat genom internationella fördrag;

12) område, vilket härintills icke av lagstiftningen förutsatts.

10 § (11 §).

Rikets nuvarande lagar och författningar förbliva gällande i landskapet Åland.

Ny lag, (utesl.) som rör andra än de i 9 § omförmälda ärenden, tillämpas, med de undantag, som i 27 och 29 §§ omförmälas, i landskapet Åland först sedan den blivit av landstinget antagen.

11 § (12 §).

Innan förordningar av republikens president eller statsrådet med utövning av den i 28 § regeringsformen dem förbehållna rätt utfärdas för landskapet Åland i andra än de i 9 § av denna lag nämnda ärenden eller i ärenden, vilka föranledas av dem eller som annars förbliva under rikets allmänna förvaltning, skall landskapsnämnden beredas tillfälle att i ärendet avgiva utlåtande.

12 § (13 §).

Landstinget äger i andra ärenden än dem, som i 9 § angivas, antaga landskapslagar att gälla för landskapet Åland.

Landstingets beslut insändas till regeringen av landshövdingen.

Därest republikens president, efter att hava infordrat högsta domstolens utlåtande, finner att en av landstinget antagen lag berör de i 9 § omförmälda ärenden, eller anser lagen vara stridande mot rikets allmänna intres-

se, äger han rätt att, inom tre månader från det underrättelse om lagens antagande delgivits honom, förordna att sagda lag skall förfalla. Har republikens president därförinnan med avseende å en landskapslag tillkännagivit, att han icke kommer att begagna sig av ovanangivna befogenhet, träder landskapslagen omedelbart i kraft.

13 § (14 §).

Landstinget äger rätt att antaga petitionsförslag och motion rörande sådan för landskapet gällande lag, som hänför sig till de i 9 § omförmälda ärenden, att riksdagen föreläggas. Förslagen insändas till riksdagen genom landskapsnämnden och gäller om dem vad i lantdagsordningen är stadgat rörande motioner och petitionsförslag.

14 § (15 §).

Landskapsnämnden äger rätt att göra framställningar om utfärdande av administrativa förordningar för landskapet Åland.

III. Förvaltningen.

15 § (16 §).

Republikens president fattar beslut i ärenden rörande landskapet Åland på sätt i 34 § regeringsformen stadgas.

16 § (17 §).

Landskapsnämndens sammansättning ävensom dess och lantrådets åligganden inom de i denna lag stadgade gränser, så ock de för ledamöter i landskapsnämnden gällande kompetensvillkor bestämmas genom landskapslag.

17 § (18 §).

Under republikens allmänna förvaltning kvarstå:

- 1) utrikesärendena;
- 2) justitieförvaltningen;
- 3) förvaltningen av militära angelägenheter;
- 4) förvaltningen i fråga om statens säkerhet (utesl.);
- 5) statens finansförvaltning;
- 6) förvaltningen av hälsovårdsärenden, såframt denna gäller det allmänna övervakandet av hälsovården; så ock bekämpandet av epidemier och andra smittosamma sjukdomar, där sådant icke enligt allmän lag eller förordning ankommer å kommunerna;
- 7) förvaltningen av statens kommunikationer samt den förvaltning, som hänför sig till övriga kommunikationer med avseende å transitotrafiken och samtrafiken mellan landskapet Åland och fastlandet; (utesl.)
- 8) de administrativa uppgifter, vilka i övrigt föranledas av i 9 § nämnda ärenden.

I övriga delar handhaves förvaltningen av självstyrelsemyndigheterna, så vitt den icke enligt lag eller författningar ankommer å republikens president eller statsrådet.

18 § (19 §).

Genom förordning kunna, med landskapsnämndens begivande, å rikets allmänna förvaltning ankommande uppgifter för viss tid eller tillsvidare tilldelas landskapsförvaltningen, ävensom till landskapsförvaltningen hörande uppgifter överföras på rikets allmänna förvaltning (Utesl.).

IV. Lagskipningen.

19 § (20 §).

Domsrätten i rättegångsmål och ärenden utövas av statens domstolar.

20 § (21 §).

Förvaltningsrättsliga besvärsmål avgöras av landshövdingen.

V. Landskapets hushållning.

21 § (22 §).

Landskapet Åland har rätt att för sina behov använda inkomsterna från mantalspenningar, näringskatter och nöjesskatter, och äger landstinget besluta om dessa skatter. Likaledes äger landstinget, i anslutning till statens allmänna inkomstbeskattning, för landskapets behov påbjuda en tilläggsskatt att utgå enligt enahanda grunder samt påföras och uppbäras i samband med den allmänna inkomstskatten, liksom ock att pålägga tillfällig extra beskattning, ävensom bestämma de avgifter, vilka skola erläggas för landskapsförvaltningen underlydande myndigheters tjänsteförrättningar och expeditioner så ock för anlitanande av landskapets inrättningar.

De i denna paragraf åsyftade beslut träda i kraft utan stadfästelse av republikens president, men böra meddelas landshövdingen till kännedom.

22 § (23 §).

Landshövdingen äger förbjuda verkställighet av beslut, som rör beskattning, om han finner att beslutet:

1) försvårar varuutbytet mellan in- och utlandet eller mellan landskapet Åland och fastlandet;

2) innefattar oskäligen eller för trafiken skadliga avgifter å anlitanandet av allmänna vägar, farleder eller landskapsförvaltningen underlydande inrättningar; eller

3) (utesl.) har till följd att beskattningen uppenbarligen förfördelar enskilda skattdragande eller samhällsklasser.

Har landshövdingen förbjudit verkställande av beslut, skall beslutet underställas republikens presidents prövning.

23 § (24 §).

Nyttjanderätten till statens jordegendom i landskapet Åland övergår till landskapet, dock icke beträffande sådan egendom, som förblir anslagen till boställen åt statens tjänstemän, ej heller till den egendom, som nu eller framdeles kommer till användning för statsverkets behov.

24 § (25 §).

Om upptagande av lån för landskapets gemensamma gagn eller för särskilda dess behov besluter landstinget. För upptagande av obligationslån ävensom lån i utlandet erfordras samtycke av republikens president.

25 § (26 §).

Kostnaderna för den förvaltning, som enligt 17 § fortfarande handhaves av statens myndigheter, liksom ock de utgifter, vilka härflyta av rättsvården, bestridas ur statens medel. Övriga utgifter för landskapets behov bestridas av landskapet självt.

26 § (27 §).

Framgår det, att beskattningen i landskapet Åland för självförvaltningens ordinarie behov är i förhållande till av landskapet åtnjutna förmåner proportionsvis högre än beskattningen i medeltal för motsvarande ändamål annorstädes i riket, skall bidrag ur statsmedel åt landskapet utgivas.

Bidragets belopp fastställles för en tid av tre budgetår i sänder genom en delegation, bestående av tvenne ledamöter, förordnade av statsrådet, samt tvenne, utsedda av landstinget. Ordförande i delegationen är landshövdingen.

Har landstinget gjort framställning om beviljande av bidrag till extraordinarie utgifter, fattas beslut jämväl härom av den i föregående moment omförmälda delegation.

Delegationens beslut skola för att bliva gällande stadfästas av republikens president.

VI. Deltagandet i fäderneslandets försvar.

27 § (28 §).

Landskapet Ålands inbyggare äro skyldiga att biträda vid fäderneslandets försvar genom att, i stället för fullgörande av värnplikt, göra motsvarande tjänst vid lots- och fyrinrättningen såsom därom i lag särskilt stadgas.

Vad här ovan stadgats, gäller dock icke dem, vilka efter fyllda tolv år inflyttat till landskapet Åland från annan ort i Finland, där de skulle ha varit värnpliktiga.

Sådan inbyggare i landskapet, som i första momentet åsyftas, må dock, där han det åstundar, fullgöra värnplikt vid republikens krigsmakt.

VII. De offentliga tjänsterna.

28 § (29 §).

Landskapsförvaltningen underlydande tjänster och befattningar inrättas och tjänstemän till desamma utnämnas av landskapsnämnden.

29 § (30 §).

(Utesl.) Myndigheternas ämbetsspråk i landskapet Åland är svenska. Angående finsktalande sakägares rätt att i egen sak, som av myndighet handlägges, använda sitt eget språk samt på detta språk utfå expedition, gälle

vad i allmän språklag stadgas.

(Utesl.).

30 § (31 §).

Skriftväxlingspråket mellan de till landskapsförvaltningen hörande myndigheter och statsmyndigheterna i landskapet Åland samt republikens regering och centrala myndigheter skall vara svenska.

31 § (32 §).

I statens tjänst i landskapet Åland må icke anställas någon, som icke (utesl.) styrkt att han fullständigt behärskar svenska språket såväl i tal som skrift.

VIII. Om besvär och åtal för brott i tjänsten.

32 § (33 §).

Över (utesl.) landskapsnämndens beslut ävensom övriga ämbetsåtgärder må besvär anföras såsom tadgat är rörande besvårs anförande i motsvarande fall över landshövdingens utslag.

Finner landshövdingen, att landskapsförvaltningen underlydande myndighets beslut överskrider myndighetens befogenhet, skall han förbjuda verkställigheten av sådant beslut.

33 § (34 §).

För brott i tjänsten åtalas lantrådet och ledamot av landskapsnämnden inför Åbo hovrätt.

34 § (35 §).

Förfar lantrådet eller ledamot i landskapsnämnden vid utövning av sitt ämbete i strid med gällande lagar eller författningar eller underlåter han vad honom i tjänsten åligger, skall landshövdingen anmäla brottet till åtal.

IX. Särskilda bestämmelser.

35 § (36 §).

Uppkommer meningsskiljaktighet angående landshövdingens, landstingets eller landskapsnämndens befogenheter enligt denna lag, äger högsta domstolen avgöra densamma.

36 § (37 §).

Stadgandena i denna lag må icke ändras, förklaras eller upphävas, ej heller må avvikelser från dem göras annorledes än med landstingets bifall och i den ordning, som om grundlag är stadgad.

Angående landstingets initiativrätt härutinnan gälle vad i 13 § är stadgat.

37 § (38 §).

Inbyggarnas i landskapet Åland rätt att deltaga i val av president och val till riksdagen undergår icke ändring genom denna lag.

38 § (39 §).

Denna lag träder i kraft den..... 19....

L A G

angående bringande i verkställighet av lagen om självstyrelse för Åland.

Sedan lag om självstyrelse för Åland blivit antagen och denna dag stadfäst, varder härmed angående dess bringande i verkställighet, i enlighet med Riksdagens beslut, tillkommet i den ordning 60 § i lantdagsordningen av den 20 juli 1906 föreskriver, stadgat som följer:

1 §.

Intill dess, genom av landskapet Ålands landsting antagen landskapslag, valordning stiftats för landskapet Ålands landsting, skola representanter till landstinget utses med iakttagande i tillämpliga delar av stadgandena i vallagen av den 20 juli 1906, dock sålunda, att

- 1) landskapet Åland skall utgöra en valkrets och centralnämnden sammanträda i Mariehamns stad;
- 2) representanter skola väljas till ett antal av trettio;
- 3) i röstningen äger deltaga den, som är valberättigad vid val av kommunalfullmäktige och är i någon kommun inom landskapet Åland mantalsskriven den 1 januari 1920;
- 4) röstning verkställles endast i landskapet Åland;
- 5) valmansförening kan bildas av minst tio valmän;
- 6) valen förrättas den 1..... 19...

2 §.

Intill dess genom landskapslag stadgats angående landstingets organisation, skola stadgandena i lantdagsordningen av den 20 juli 1906 med avseende å landstinget i tillämpliga delar iakttagas, dock sålunda, att

- 1) stadgandena i lantdagsordningens 11, 12, 13, 20, 24 och 25 §§, 2 mom. 26 §, 27, 32, 33 och 46 §§, sistnämnda paragraf för såvitt den rör andra än på Åland verksamma ämbetsverk, tjänstemän eller allmänna inrättningar, samt 74 § icke äro tillämpliga;
- 2) landstinget sammanträder i Mariehamns stad, första gången, på kallelse av landshövdingen, den 1..... 19..;
- 3) elektorers skola utses till ett antal av tolv;
- 4) utskott tillsätts enligt landstingets prövning;
- 5) utskott skall bestå av fem ledamöter och stora utskottet av tio;
- 6) ärende må icke lämnas vilande över nya val;
- 7) kvalificerad majoritet erfordras icke i något ärende;
- 8) förslag till sådana reglementariska föreskrifter, vilka nämnas i 72 § av lantdagsordningen, skola uppgöras av talmannen och vicetalmännen tillsammans med två medlemmar av landstinget, vilka landstinget genom direkta val därtill utsett.

3 §.

Landstinget skall, då det första gången sammankommer, besluta om valordning för val till landstinget, om landstingets organisation och åligger-

den, om landskapsnämndens sammansättning samt om dess och lantrådets åligganden, om inkomst- och utgiftsstat för landskapet, ävensom om skatter, vilka skola uppbäras för landskapets behov.

4 §.

Landskapsnämnden och lantrådet vidtaga med sin verksamhet den 1..... 19... Intill dess landskapsförvaltningen underlydande tjänster och befattningar blivit inrättade, handhavas motsvarande åligganden av statens myndigheter. Med avseende å tjänsteman, som erhåller motsvarande landskapsförvaltningen underlydande befattning, gälla icke stadgandena i förordningen av den 3 februari 1868 angående de rättigheter och skyldigheter, som tillkomma ämbets- och tjänstemän, vilkas befattningar indragas.

5 §.

Ålands landsting skall beredas til lfälle att avgiva utlåtande över proposition till den lag, som förutsättes i 27 § av lagen om självstyrelse för Åland, given denna dag, innan densamma till riksdagen överlämnas.

6 §.

Vad i 23 § av lagen om självstyrelse för Åland, given denna dag, stadgas, medför ej ändring i nuvarande arrendatorers rättigheter och skyldigheter enligt nu gällande avtal.

7 §.

Övriga bestämmelser, som möjligen erfordras för att bringa i verkställighet lagen om självstyrelse för Åland, given denna dag, utfärdas genom förordning.

Enär det är av nöden, att lagförslagen redan vid denna riksdag bliva slutligen antagna, får Utskottet värdsamt föreslå,
att föreliggande lagar måtte handläggas i den ordning 2 mom. 60 § i landtdagsordningen föreskriver.

Helsingfors, den 9 april 1920.

I ärendets behandling hava deltagit ordföranden Ritavuori, viceordföranden Ryöma samt ledamöterna Alkio, von Born, Elfving, Estlander, Juutilainen (delvis), Koivisto, Kujala, Lehtokoski, A. Pesonen, Pitkänen (delvis), Raasara, Setälä, Torppa och Voionmaa (delvis) samt suppleanterna Ahlfors (delvis), J.A. Heikkinen (delvis), O. Korhonen, Mantere (delvis), Schauman (delvis) och Suolahti) delvis.

R E S E R V A T I O N E R.

I.

Förslaget till lag om självstyrelse för Åland har genom pluralitetens inom grundlagutskottet beslut gestaltat sig så, att vi icke kunna omfatta detsamma. Vi anhålla förty att i de viktigaste delarna få anföra vår avvikande mening.

I regeringens proposition hade benämningen "republik" använts generaliserat i stället för benämningen "rike". Grundlagsutskottet har dock numera avlägsnat benämningen republik och ersatt den med benämningen rike. Enligt vår mening finnas dock giltiga skäl, vilka i denna del försvara regeringspropositionens ståndpunkt. Benämningen rike användes ganska allmänt endast om monarkier, men blott i ytterst få undantagsfall om republiker. I det självständiga Finland finnes i detta avseende ännu icke någon tradition. Sedan en republikansk regeringsform blivit antagen för vårt land, är det skäl att i praxis vinna stadga åt denna benämning i alla tillämpliga delar. Vi får förty värdsamt föreslå,

att Riksdagen måtte besluta i Lagen om självstyrelse för Åland på alla ställen, där benämningen "rike" i olika böjningsformer förekommer, i stället såsom motsvarande benämning antaga ordet republik.

9 § 11 mom.

9 § 11 mom. i lagförslaget har i utskottet erhållit en lydelse, som lämnar rum för stridiga tolkningsmöjligheter. Medan i regeringspropositionen enbart åt republikens lagstiftningsorgan förbehållits makt att besluta och stifta lag "som är beroende av internationella fördrag", har utskottet begränsat denna republikens allmänna lagstiftnings- och beslutanderätt endast till sådant område, "som är reglerat genom internationella fördrag". Detta kan på goda skäl enligt ordalydelsen tolkas sålunda, att republikens rätt att besluta om Ålands särställning med hänsyn till internationella fördrag upphör med avseende å nya fördrag omedelbart efter det lagen om Ålands självstyrelse trätt i kraft.

För undvikande av denna motsägelse få vi värdsamt föreslå, att Riksdagen måtte besluta

godkänna 9 § 11 mom. i enlighet med regeringens proposition, där detsamma lyder:

11) område, som är beroende av internationella fördrag, eller vilket härintills icke av lagstiftningen förutsatts.

13 §.

Motsvarande 14 § i regeringens proposition är utarbetad på grundvalen av att Ålands landsting vore berättigat att hos republikens regering föreslå avlåtande till riksdagen av propositioner rörande lagar för landskapet.

Utskottet har nu förkastat principen, att republikens regering i detta avseende skulle hava sådan initiativrätt beträffande avlåtande av propositioner till riksdagen, som bör tillkomma en ansvarig regering i alla riken. Grundlagsutskottet medgiver nämligen Ålands landskapsting rätt att "antaga petitionsförslag och motion rörande för landskapet gällande lag....., att riksdagen föreläggas". Dessa insändas till riksdagen genom landskapsnämnden och gäller em dem vad i lantdagsordningen är stadgat rörande motioner och petitionsförslag. Denna rätt utsträcker sig i 36 § ända till motionsrätt angående ändring av denna lag.

Ett sådant åsidosättande av republikens regering, då fråga är om ett landskaps med så ofantligt vidsträckt självstyrelse rätt att vända sig till riksdagen, leder enligt vår mening till fullständiga omöjligheter. Framställandet i riksdagen av initiativ av denna art är ingalunda en så enkel sak, som utskottet föreställer sig den. Då en enskild riksdagsman eller ett antal riksdagsmän inlämna ett initiativ, äro de själva i riksdagen åtminstone moraliskt ansvariga för dess art. Men i anseende till den undantagsställning, som Åland redan nu intagit med avseende å frieriet utåt, kan man i följd av det av utskottet godkända 11 momentet i 9 §, därest riksdagen antager detsamma, vänta vilka överraskningar som helst. Riksdagen kan bliva tvungen att behandla de mest ömtåliga frågor angående Ålands utrikespolitik bakom ryggen av republikens regering. Regeringen har möjlighet att infinna sig i riksdagen för att åhöra vilket ultimatum Åland gång efter annan framställer, samt därom uttala sin mening. Men en sådan diskussion mellan regeringen och landskapsnämnden i ett landskap inför republikens parlament är förvisso det mest utomordentliga medel att öka svårigheterna för ömsesidig förståelse, att försvaga regeringens värdighet och kraft samt ombilda riksdagen till en förlikningsdomstol för landskapliga särsträvanden.

Vi äro av den mening, att alla till riksdagen utifrån inkommande initiativ böra gå genom republikens regering. Detta fordrar ordningen och regeringens auktoritet.

Vi anhålla förty att få föreslå, att paragrafen måtte erhålla följande, med 14 § i regeringens proposition överensstämmande lydelse:

13 §. Landstinget äger rätt att hos regeringen föreslå avlåtande till riksdagen av proposition rörande sådan för länet gällande lag, som hänföra sig till de i 9 § omförmälda ärenden.

26 §.

Denna paragraf, som i regeringens proposition ingår såsom 27 §, innehåller en princip, enligt vilken staten ålägges att ersätta kostnaderna för självförvaltningens på Åland ordinarie behov, för den händelse dessa befinnas proportionsvis högre än beskattningen i medeltal för motsvarande

ändamål annorstädes i republiken. Detta innebär således, att ålänningarna genom en skicklig finanspolitik kunna ålägga republiken att med allmänna medel ersätta kostnaderna för dess självstyrelse! Går man därhän, blir man sedermera, då en utvidgad självstyrelserätt för landskapen stadgas överallt i Finland, tvungen att godkänna samma princip. Men då kommer man därhän, att alla landskap börja tävla genom ersättnings- och skattelättnadsfordringar. Under en tid, då det ekonomiska livet genomkämpar stora svårigheter såsom för närvarande, skall förvisso i varje landskap finnas tillräckliga orsaker att ansöka om dessa fattigunderstöd. Men då uppstår frågan, vem, vilket landskap skall betala dem? Emedan detta slutligen måste bli alla mera begränsade områdets tunga skyldighet, skall ett sådant förfarande slutligen förkväva inbyggarnas i mera livskraftiga landskap företagsamhet, och republikens förmåga att ersätta sådana självförvaltningskostnader, som man nu erbjuder Åland, sina ut.

Vid beviljandet av självstyrelse för Åland bör beaktas, att därigenom skapas ett prejudikat, som de övriga landskapen skola hava för ögonen, då deras tur kommer. Man får icke invagga sig i den föreställningen, att de icke skola hava liknande, till hot om avskiljande från Finland vädjande medel att driva igenom sin vilja som Åland. Det är säkert, att orsaker nog skola finnas. Men tvistandet om dem kommer att splittra vår nationellt-statliga enhet i desto högre grad, ju mera oskäligen de olika landskapens skyldigheter mot den gemensamma republiken fastställas.

Vi finna, att Ålands ekonomiska förutsättningar äro och måste vara sådana, att landskapet i samband med denna lag icke behöver garanteras evig rätt att få sina självförvaltningskostnader ersatta på bekostnad av sådana landskap i Finland, vilka leva i ekonomiskt mycket ofördelaktigare förhållanden. Befinnes någon slags reglering av självförvaltningssystemets ekonomiska förverkligande senare nödvändig, må frågan då upptagas, när ärendet samtidigt kan ordnas inom republikens hela område.

Med stöd av vad vi anfört anhålla vi att vördsamt för Riksdagen få föreslå,

att lagförslaget 26 § måtte förkastas.

29 §.

Utskottet har i denna paragraf velat göra finnarnas rätt att inför tjänstemännen på Åland få använda sitt modersmål beroende av en framtida språklagstiftning. Emedan dock redan i denna paragraf svenska språket fastställles såsom officiellt språk på Åland, bör däri även rättsprincipen beträffande finska språket tydligt uttalas. Emedan enligt vår mening 30 § i regeringens proposition innehåller en rättvisare princip, anhålla vi vördsamt att få föreslå, att Riksdagen måtte godkänna paragrafen sålydande:

29 §. Statsmyndigheternas ämbetspråk i Ålands län är svenska. Dock äge

envar rätt att i egen sak, som av sådan myndighet handlägges, använda finska eller svenska språket samt på det språk han använt utfå expedition antingen i original eller i officiell översättning. Vad här är stadgat gälle ock beträffande landskapsnämnden.

36 §.

I regeringens proposition hade 37 § angående ändring av denna lag utarbetats på den grundval, att om däri förberedas ändringar eller tillägg eller om lagen skall upphävas, detta icke må ske utan landsstingets hörande och republikens presidents stadfästelse.

Grundlagsutskottet har skarpt avvikit från dessa principer. Detsamma har gjort rätten till ändring, förklaring och upphävande beroende av landsstingets bifall. Denna situation gör Åland direkt till en skild stat, mellan vilken och det övriga Finland, genom den nyare lagstiftningens utveckling på fastlandet, svåra och oövervinneliga konflikter kunna uppkomma. På denna grund våga vi vördsamt för Riksdagen föreslå, att paragrafen måtte godkännas i den form densamma har i 37 § av regeringens proposition, sålydande:

37. Denna lag, vilken gäller såsom grundlag, må icke ändras, förklaras eller upphävas, ej heller må avvikelse från densamma göras utan landstingets hörande och republikens presidents stadfästelse.

Helsingfors, den 8 april 1920.

Santeri Alkio.

Aarno Pesonen.

J.A. Heikkinen.

II

Allmänt erkännes numera, att åt Åland genom lag bör givas en så omfattande självstyrelse, som med rikets enhet och sammanhållning är förenlig. Vid handläggning av propositionen har Grundlagsutskottet visserligen i en del avseenden låtit sig vägleda av detta syfte. Men i andra hänseenden ger dock Utskottets betänkande anledning till väsentliga anmärkningar. Sålunda hava många bland de önskningsmål, vilka veterligen uppbäras av en bestämd opinion inom Ålands befolkning ävensom hos den övriga svenska befolkningen i Finland och vilkas godkännande enligt mitt förmenande icke kunde vara för rikets gemensamma intresse äventyrligt, dock av Utskottet lämnats obeaktade.

Därjämte har Utskottet, utan nödtvång, affattat vissa bestämmelser i lagen så, att de hänvisa till framtida lagstiftning, av vars innehåll de sålunda bli beroende. Härigenom skulle ett huvudsakligt syfte med lagen, nämligen att åstadkomma trygghet och varaktighet i de genom densamma ordnade förhållandena, icke ringa mån äventyras. Förnämligast på grund av des-

sa skäl har jag ansett mig böra i reservationsväg yrka ändring i vissa delar av Utskottets betänkande.

2 §.

En grundväsentlig förutsättning för den landskapssjälvstyrelse, varav Åland bör komma i åtnjutande, utgör bevarandet av enhetligheten uti nationalitet och språk och till följd härav fortbeståndet, i stort sett, av de mot landskapets naturbeskaffenhet och kulturbetingelser svarande samhällsförhållanden. De på Åland historiskt uppkomna förhållandena, av vilka en stark hembygdkänsla utgör en yttring, synas ega förutsättningar att fortbestå och böra, såsom varande i många hänseenden värdefulla jämväl för staten i dess helhet, även därför erhålla det understöd, som en vidsträckt landskapsautonomi innebär. I betraktande av ölandets ringa storlek och befolkningssiffra, kunna emellertid i dess samhällsförhållanden lätt nog störningar inträda, vilka icke ens av en kraftig samhörighetsanda kunna förhindras, om ej självstyrelsebefogenheterna härutinnan erbjuda utvägar.

I överensstämmelse härmed bör alltså Ålands självstyrelse grundas på en i lag stadgad hemortsrätt i landskapet, vilken rätt det inom vissa gränser ankommer å dess egna myndigheter att meddela. Den befogenhet, som bör följa med sådan hemortsrätt, skulle dock endast avse deltagandet i utövningen av landskapssjälvstyrelsen, samt, som en väsentlig grund härför, rätt att ega fastighet. Däremot skulle i övrigt rätt att på Åland vistas och bosätta sig ävensom där utöva kommunal rösträtt inom någon av landskapets kommuner, icke bero av hemortsrätt i landskapet. Jag föreslår alltså att följande stadganden måtte i lagen införas:

§ 2.

Landskapet Ålands befolkning företrädes i angelägenheter, som höra till dess självstyrelse, av landstinget.

Till befolkningen hänföres i avseende å landskapets självstyrelse de som ega hemortsrätt i landskapet.

Hemortsrätt i landskapet Åland innefattar befogenhet att välja såväl som väljas till landstinget, behörighet att bekläda tjänst vid landskapsförvaltningen samt rätt att besitta fastighet inom landskapet; närmare bestämmelser härom utfärdas genom landskapslag.

§ 2 a.

Hemortsrätt i landskapet Åland tillkommer den, som är född av föräldrar, vilka ega hemortsrätt i landskapet, så ock kvinna, vilken ingått äktenskap med man, som eger hemortsrätt i landskapet.

Huru sådan hemortsrätt i övrigt må kunna förvärfvas, därom stadgas i §§ 12 a och 17 a.

§ 12 a.

Landstinget eger antaga lag om de villkor, under vilka finsk medborgare

må kunna förvärva hemortsrätt i landskapet Åland.

§ 17 a.

Å landskapsnämnden ankommer att bevilja hemortsrätt i landskapet Åland enligt vad därom är i lag närmare stadgat.

I verkställighetslagen.

§ 5 a.

Hemortsrätt skall anses tillkomma alla dem, vilka den 1 januari 1920 voro mantalsskrivna i någon av landskapets kommuner, så ock dem, vilka sagda dag därstädes egde fastighet.

5 §.

Under inga omständigheter bör en så viktig bestämmelse som det i 5 § ingående stadgandet om grunderna för valrätten inom landskapssjälvstyrelsen i något avseende lämnas obestämd och beroende av framtida lagstiftning. Oegentligt vore ock att bestämmelser, som av riksdagen antagas angående kommunala val å fastlandet, skulle på Åland bliva gällande för valrätt till landskapsrepresentationen.

Jag föreslår därför att lagrummet må erhålla en lydelse, som svarar mot 1 momentet av 5 § i propositionen.

I överensstämmelse härmed bör ock mom. 3 av 1 § i verkställighetslagen erhålla samma lydelse som i propositionen.

9 §.

Då i 12 § en presidentens veter rätt i fråga om landskapslag stadgas, borde å andra sidan landstingets lagstiftningsrätt hava gjorts så omfattande som möjligt. Icke förty har ej blott den kommitté, som uppgjort förslaget till lag om självstyrelse för Åland, utan även regeringen i propositionen samt nu ytterligare Utskottet i sitt betänkande kringskurit denna lagstiftningsrätt. Därjämte hava de bestämmelser, vilka härvid tillkommit, i några hänseenden formulerats alltför obestämt.

Inskränkande min reservation till tvänne, de viktigaste punkter, föreslår jag, att 7) momentet erhåller följande lydelse, varigenom åt landskapet återbördades åtminstone några lagstiftningsområden, vilka uppenbarligen med fördel kunna sålunda tillgodoses: 7)..... sjörätt samt annan privaträtt med undantag av jordlegorätt ävensom lagar, som angå utövningen av särskilda yrken, jordbruket och övriga näringar; alkohollagstiftningen; den sociala försäkringslagstiftningen; arbetarskyddslagstiftningen, med undantag av vad som hänför sig till sjöfarts- och fiskeri-näringarna.

Stadgandet i 11) momentet, att lagstiftningsområde, som är reglerat genom internationella fördrag, undantages från landskapets kompetens, står i strid med grundsatsen i 36 §. Det saknar därjämte större praktisk betydelse, enär de områden, vilka kunde tänkas bliva föremål för lagstiftning ge-

nom folkrättsliga fördrag, även annars äro förda till rikslagstiftningen. Det 11) momentet borde därför uteslutas.

17 §.

Enligt 7) momentet har åt rikets allmänna förvaltning förbehållits såväl förvaltningen av statens kommunikationer på Åland, som ock "den förvaltning, som hänför sig till övriga kommunikationer med avseende å transitotrafiken mellan landskapet Åland och fastlandet".

Detta förbehåll är alltjämt oklart, enär det kunde anses ha avseende ej blott å statens överinseende utan även å dess omedelbara administration af både landskapets kommunikationer och sådana privata företag jämväl, som avsåge anordnandet av samtrafik med fastlandet eller transitotrafik. En så vidsträckt rätt kunde dock lätt tagas till förevändning för en onödig och t.o.m. monopoliserande reglementering. Denna vore dock så mycket mindre befogad, som staten icke ens förbunde sig att själv upprätthålla vare sig ifrågavarande samtrafik eller transitotrafik.

Jag föreslår därför att åt stadgandet gives följande avfattning: 7) förvaltningen av statens kommunikationer såväl inom landskapet Åland som med avseende å transitotrafiken samt den samtrafik staten upprätthåller mellan Åland och fastlandet.

23 §.

Stadgandet gör det möjligt för staten att dels omedelbart förbehålla sig, dels framdeles för vilket statsbehov som helst återtaga nyttjanderätten och förvaltningen av den statens jordegendom på Åland, varom fråga är. Ändamålet med stadgandet, att giva landskapet utvägar att främja sina syftemål, såväl kulturella och sociala som ekonomiska, måste härigenom förfelas, ty bestämmelsen innebure i själva verket, att staten gäve med ena handen och återtog med den andra. Jag hemställer att paragrafen finge samma avfattning som 25 § i kommitténs betänkande, dock med tillägg av försvarsväsendet till de ändamål, för vilka staten vore berättigad att åt sig förbehålla nyttjanderätten till ifrågavarande jordegendom.

Lagrummets lydelse bleve alltså:

Nyttjanderätten till statens jordegendom i landskapet Åland övergår till landskapet, dock icke beträffande sådan egendom, som förblir anslagen till boställen åt statens tjänstemän, ej heller till den del egendomen nu eller framdeles komme till användning för försvarsväsendets, lots- och fyrinrättnings, tullverkets eller kommunikationernas behov.

29 §.

Ju ömtåligare ett lagstiftningsgebit är, desto mer maktpåliggande är det att i en lag som förevarande, vilken måste syfta till att uppnå samförstånd, icke genom stadgandenas avfattning något rum lämnas för tvekan

om bestämmelsernas innebörd eller till äventyrs för misstro till den goda vilja att medels lagen upprätthålla en varaktig och tryggande överenskommelse. Med behjärtande härav borde ur detta lagrum uteslutas hänvisningen till vad en blivande allmän språklag kan komma att innehålla och alla nödiga bestämmelser uti lagrummet införas.

Jag föreslår därför att åt stadgandet gives samma lydelse som kommittébetänkandets 30 § har, likväl med uteslutande av senare momentet. Ty kravet att landskapsnämnden skall vara skyldig att vid anfordran i vissa fall utfärda expedition jämväl på finska språket, har berättigande endast under förutsättning att nämnden, såsom kommittén hade föreslagit, vore instans för handläggning av förvaltningsrättsliga besvärsmål, vilket emellertid icke bleve fallet enligt Utskottets betänkande.

Stadgandet borde alltså erhålla följande avfattning:

Statsmyndigheternas ämbetsspråk i landskapet Åland är svenska. Dock äge envar rätt att i egen sak, som av sådan myndighet handlägges, använda finska eller svenska språket, samt på det språk han använt utfå expedition antingen i original eller i officiell översättning.

Helsingfors, den 5 april 1920.

ERNST ESTLANDER.

RESERVATION II.

Undertecknad förenar sig i allt väsentligt om förestående reservation.

Beträffande språkförhållandenas ordnande på Åland hyser undertecknad dock en något avvikande uppfattning. Ålandskommitténs av reservanten förordade förslag i denna del är visserligen avgjort att föredraga framom Utskottets formulering av paragrafen, som lämnar frågan i vissa avseenden helt beroende av rikets allmänna språklagstiftning. Men mot kommitténs förslag kan å andra sidan anmärkas, att den däri uttalade grundsatsen om rätt för den enskilde att utfå expedition på det språk han använt varken kan eller bör i praktiken obetingat tillämpas i varje fall. Om t.ex. i ett ärende flere sakägare finnas, vilka betjäna sig av olika språk, är det väl icke skäl att, på sätt dock paragrafen synes vidhandengiva, låta envar utfå expedition på sitt språk, vilket ju bleve synnerligen praktiskt och betungande särskilt ifråga om domstolarnas expeditioner, utan måste i dylika fall av konkurrens antingen det ena eller andra språket gälla såsom expeditionsspråk i enlighet med vissa normer av den art, som återfinnas såväl i nu gällande språklag som i de förslag till ny lagstiftning, som inom kort torde komma under Grundlagsutskottets slutliga behandling.

Det vore enligt min tanke i hög grad önskvärt, att paragrafens stadganden synnerligast uti nu berörda avseende komme att stå i närmaste överensstämmelse med motsvarande bestämmingar i den allmänna språklagen, detta redan på grund av stadgandet i regeringsformen därom, att de båda folkgruppernas språkliga rättigheter böra enligt enahanda grunder tillgodos. Fördenskull kan jag icke för min del anse, att en hänvisning till den allmänna språklagen i och för sig vore oriktig och oantagbar, blott den skedde i sådan form, att den väsentliga grundsatsen i paragrafen icke på något sätt förvanskades. Utskottets förslag innebär i detta hänseende föga säkerhet, ty enligt de tillärnade bestämmingarna i den blivande språklagen kunde måhända viss del av Åland komma att betraktas som tvåspråkig och därmed hela landskapet såsom sådant tvåspråkigt, varav åter för myndigheterna i avseende å expeditionsspråket, - även om svenska bibehölles som ämbetsspråk - kunde följa skyldigheter, som bleve mer än tillbörligt betungande. Dessutom uteslöte icke heller paragrafen i Utskottets stilisering den tolkning, att i den allmänna språklagen kunde införas särskilda bestämmingar att gälla för landskapet Åland eller i allmänhet för självstyrelseområden av denna art, även om man genom den i utskottsbetänkandet intagna motiveringen synes hava velat förebygga en dylik tolkning.

Däremot kunde, synes det mig, ett stadgande av innehåll, att på Åland bör gälla vad som för enspråkiga områden i rikets allmänna språklag är stadgat, verkligen erbjuda en viss trygghet uti nu föreliggande avseende. Härmed vore i varje fall en viss grundsats för språkförhållandenas ordnande på Åland fastslagen. Några särbestämmingar hänförande sig till Åland kunde då icke i allmän lag ifrågakomma, ej heller rubbningar på grund av befolkningens språkliga sammansättning, och någon skyldighet i språkligt avseende kunde icke åvälvvas myndigheterna på Åland, utan att i motsvarande grad den finskspråkiga delen av Finland betungades. På detta sätt bleve säkerligen språkförhållandena på Åland betydligt ändamålsenligare och gynnsammare ordnade än genom kommittéförslaget, som faktiskt komme att medföra avsevärt längre gående skyldigheter för myndigheterna i landskapet, och någon orättvisa gentemot det övriga Finland skulle härigenom icke ske, då ju full likställighet i enlighet med regeringsformens stadganden genomfördes.

Ehuru jag såsom nämnt avgjort föredrager herr Estlanders i reservationen framställda förslag framom det i utskottsbetänkandet ingående, önskade jag dock, med hänvisning till vad ovan anförts, för min del föreslå, att paragrafen måtte erhålla följande lydelse:

29 §.

Myndigheternas ämbetsspråk i landskapet Åland är svenska.

Angående sakägares rätt att vid myndigheterna använda sitt eget språk

och därå utfå expedition, gäller vad i detta avseende för enspråkiga områden i rikets allmänna språklag stadgas.

Helsingfors, den 9 april 1920.

ERNST von BORN.

RESERVATION III.

III.

Undertecknade hava icke kunnat omfatta det stadgande i 5 § av utskottets lagförslag, enligt vilket vid val till Ålands landsting rösträtten skall vara den samma som annorstädes i riket är gällande med avseende å kommunala val. Vi motsätta oss icke detta förslag fördenskull, att vi skulle anse den för närvarande i vårt land för kommunal valrätt stadgade åldersgränsen olämplig för valen till Ålands landsting, utan vi anse det sakligt och lagtekniskt fullständigt misslyckat, att en lagstiftning, vars ordnande i övrigt göres beroende av åländsk landskapslag, i denna del sammankomplas med möjligen växlande stadganden i en sådan lag, som icke själv kommer att vara lag på Åland. Lagförslaget har ju gjort kommunallagstiftningen till en ålänningarnas egen sak; ålänningarna få således bestämma, vilken åldersgräns den önskar för kommunal rösträtt. Men vid landstingsval borde enligt utskottets förslag åldersgränsen vara densamma, som vid varje tidpunkt i övriga delar av riket är stadgad för kommunala val. Detta är enligt vår uppfattning en sådan lagteknisk oformlighet, att förslaget redan enbart av denna orsak borde förkastas och åt ålänningarna själva överlämnas att ordna åldersgränsen jämväl vid landskapsvalen, såsom jämväl ur synpunkten av Ålands självstyrelse är önskvärt.

Icke heller kunna vi anse stadgandet i förslagets 3 mom. 12 § bättre än motsvarande moment i regeringens proposition, vilket moment överensstämmer med Ålandskommitténs förslag. Presidentens i det senare förslaget föreslagna tydliga stadfästelserätt överensstämmer enligt vår mening bättre med motsvarande bestämmelser i regeringsformen än presidentens av utskottet godkända till bestämda fall begränsade vetorätt. Presidenten borde ju hava rätt att förhindra verkställighet av landskapslag även då den är uppenbart oskäligen eller lagtekniskt omöjlig. Skulle paragrafen godkännas i enlighet med regeringens förslag, kunde enligt vår mening den i 9 § nämnda förteckningen utan fara något kunna begränsas.

Vi får förty föreslå,

att 5 och 12 §§ måtte erhålla följande ordalydelse:

5 §.

Landstingets medlemmar skola väljas genom omedelbara, proportionella och hemliga val, med allmän och lika rösträtt. Närmare bestämmelser an-

gående valen utfärdas genom landskapslag.

(Utesl.).

12 §.

Landstinget äger i andra ärenden än dem, som i 9 § angivas, antaga landskapslagar att gälla för landskapet Åland, vilka lagar av presidenten stadfästas.

Landstingets beslut om antagande av landskapslagar bringas till regeringens kännedom av landshövdingen.

Republikens president skall stadfästa landskapslag i den lydelse, variden av landstinget antagits (utesl.). Har presidenten ej inom tre månader efter det en av landstinget antagen lag blivit i avseende å stadfästelse till honom överlämnad, stadfäst lagen, skall det anses såsom hade stadfästelse vägrats.

Helsingfors, den 9 april 1920.

E.N. SETÄLÄ.

A. KOIVISTO.

Om ovanstående förenar sig, såvitt reservationen gäller 12 §,

JUHO TORPPA.

RESERVATION IV.

IV.

Redan i utskottets motivering uttalas, att landskapslagstiftningen i dess helhet borde göras beroende endast av landskapets eget lagstiftningsorgan, landstingets beslut, utan att med avseende å den skulle fordras stadfästelse av republikens president. Oberoende av denna princip har utskottet dock i betänkandets 12 § föreslagit, att republikens president vore berättigad att förklara, att landskapslag skall förfalla, om han anser beslut därom vara stridande mot rikets allmänna intresse. Undertecknade äro av den mening, att sedan från den åländska landskapsförvaltningens område jämlikt betänkandets 9 § uteslutits de ärenden, vilka anses böra bibehållas inom området för rikets lagstiftning, landskapet Åland med avseende å övriga ärenden skulle medgivas fullständig självstyrelse, som icke kunde inskränkas av rikets regeringsorgan. Dessutom äro vi av den mening, att principen om övervakande av "statens säkerhet" icke skulle införas i denna lag, emedan dylika s.k. gendarmsystem i allmänhet visat sig endast framkalla trakasserier och konflikter.

På anförda grunder få vi föreslå,

att lagförslagets 22 § måtte uteslutas och dess 3, 6, 12 och 17 §§ godkännas sålydande:

3 §.

Landskapsförvaltningen omhänderhaves av en landskapsnämnd, som av

landstinget tillsättes. Dess ordförande är lantrådet, som väljas av landstinget.

6 §.

Landstinget sammankommer årligen till lagtima möte. Landshövdingen sammankallar vid behov landstinget till urtima möte (utesl.).

12 §.

(1 och 2 mom. likasom i betänkandet).

Därest republikens president, efter att hava infordrat högsta domstolens utlåtande, finner att en av landstinget antagen lag berör de i 9 § omförmälda ärenden, (utesl.) äger han rätt att, inom tre månader från det underrättelse om lagens antagande delgivits honom, förordna att beslutet om sagda lag skall hava förfallit. Har republikens president därförinnan med avseende å en landskapslag tillkännagivit, att han icke kommer att begagna sig av ovanangivna befogenhet, träder landskapslagen omedelbart i kraft.

17 §.

Under republikens allmänna förvaltning kvarstå:

- 1) utrikesärendena;
 - 2) justitieförvaltningen;
 - 3) förvaltningen av militära angelägenheter;
- (utesl.)

4) statens finansförvaltning;

5) förvaltningen av hälsovårdsärenden, såframt denna gäller det allmänna övervakandet av hälsovården; så ock bekämpandet av epidemier och andra smittosamma sjukdomar, där sådant icke enligt allmän lag eller förordning ankommer å kommunerna;

6) förvaltningen av statens kommunikationer samt den förvaltning, som hänför sig till övriga kommunikationer med avseende å transitotrafiken och samtrafiken mellan landskapet Åland och fastlandet; samt

7) de administrativa uppgifter, vilka i övrigt föranledas av i 9 § nämnda ärenden.

I övriga delar handhaves förvaltningen av självstyrdsemyndigheterna, så vitt den icke enligt lag eller författningar ankommer å republikens president eller statsrådet.

Helsingfors, den 9 april 1920.

HANNES RYÖMÄ
O.V. KORHONEN
EMIL E. RAEARO

J. KUJALA
AINO LEHTOKOSKI
O.V. ELFVING

RESERVATION V.

V.

Emedan för närvarande en reglering av självförvaltning för Republikens olika landskap är föremål för behandling och då enligt min mening en likartad självförvaltning, som övriga landskap komma att erhålla, är fullt tillräcklig för att säkerställa den omkring 20,000 inbyggare omfattande befolkningens i Åländska skärgården lokala intressen, kan jag icke godkänna, att Åland med avseende å självförvaltning medgives en sådan särställning som utskottet föreslår.

Den hopfantiserade "statsunion", som utskottet i sitt betänkande reglerar, saknar fullständigt saklig grund. På Åland finnes endast en handfull mot Republiken, dess demokratiska samhällsordning och det finska folkelementet fientligt sinnade krafter, vilka icke önskade underkasta sig att bliva undersåtar i ett självständigt Finland, utan sträva att frigöra sig därifrån genom territoriell lösryckning. Vidare önskade man omöjliggöra de på Åland bosatta finskatalande medborgarens i republiken tillvaro och finsktalandes inflyttning till landskapet. För dessa strävanden söker man stöd bortom haven. Separationssträvandets inneboende drivkraft är ett mot Republiken Finland fientligt bemödande utifrån att från Republikens territorium lösrycka ett geografiskt, ekonomiskt och strategiskt viktigt område, Ålands skärgård. Såsom medel anlitas därvid Ålands befolkning - egentligen endast några politiska kannstöpare, vilka arbeta för sitt fosterlands splittring - och det nuvarande storpolitiska läget.

I Republikens regeringsform äro redan de olika språkgruppernas intressen och rättigheter synnerligen opartiskt tryggade. Om något förtryckande av svenskspråkiga medborgare kan det i Republiken Finland icke ens vara tal. Utskottets betänkande stödjdes således icke av några berättigade nationalitetssynpunkter.

Tvärtom skulle utskottets betänkande, om det godkändes, åstadkomma en för Republikens enhet hotande situation och legalisera härden för oändliga tvister i landskapet Åland, som skulle bliva en stat i staten och måhända en bas för mot Republiken Finland fientliga utländska makter inom Finlands egna gränser. Vidare skulle de av utskottet föreslagna eftergifterna ådagalägga statsmaktens svaghet beträffande skyddandet av landets territoriella integritet och upprätthållandet av Republikens enhet.

Då utskottet därutöver föreslår, att Ålands självstyrelse skall vara oåterkallelig, bleve Republiken Finland därigenom oförmögen att med avseende å skärgården hålla i kraft och ära jämväl de rättigheter, vilka den förbehåller sig själv, för att icke tala om de rättigheter och intressen, från vilka den nu ärnar avstå även i det fall, att befolkningen på Åland skulle begagna dessa rättigheter på ett orättrådigt och för Republiken

skadligt vis.

Med hänvisande till ovanstående får jag vördsamt föreslå,
att regeringens proposition angående Lag om självstyrelse för Åland
mätte förkastas.

Helsingfors, den 8 april 1920.

ANTTI JUUTILAINEN.